

О.М. Несіпбай*, PhD докторанты¹
М.А. Серикова, PhD, м.а доцент¹
Н.Н. Башкирова, э.э.к., доцент²
А.Е. Айтхожина, магистр, аға оқытушы³
Л.Н. Гумилев атындағы
Еуразия ұлттық университеті¹
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан
М.В. Ломоносов атындағы
Мәскеу мемлекеттік университеті²
Мәскеу қ., Ресей
«Esil University» мекемесі³
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан
* – негізгі автор (хат-хабарларға арналған автор)
e-mail: djolzhik@gmail.com

САЛЫҚ ЖӘНЕ КЕДЕНДІК ӘКІМШІЛЕНДІРУ ТІІМДІЛІГІНІҢ АУДИТІНІҢ МӘНІ МЕН МАҢЫЗЫ

Елбасының Жолдауында Қ.-Ж.Қ. Тоқаев Қазақстан халқына «Қазақстан жаңа нақты ахуалда: әрекет ету уақыты 2020» жолдауында ұлттық табысты әділ қайта бөлудің, сол арқылы еліміздің барлық азаматтарына түсінікті салық саясатын әзірлеудің қажеттілігі мен маңыздылығын атап өтті. Бұл ғылыми мақалада Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу аясында тиімділік аудиті мәселелері қарастырылған. Басылымның мақсаты салықтық әкімшілендірудегі тиімділік аудитін ұйымдастырудағы проблемаларды анықтау болып табылады. Авторлар берілген зерттеу тақырыбы бойынша талдау әдістерін қолданды, дереккөздерді қарастырды. Мақалада салықтық және кедендік әкімшілендірудің тиімділігін тексеру мәселелері, сондай-ақ жалпы Қазақстан Республикасындағы салықтық және кедендік әкімшілендіру мәселелері қарастырылған. Осы мақсаттарға жету үшін Қазақстан Республикасының салықтық және кедендік әкімшілендіру тиімділігін тексерудің тұжырымдамалары мен мәселелері ашылды. Республикалық бюджеттің атқарылуына талдау жасалып, нәтижесінде салықтық әкімшілендіруді жетілдіру қажеттілігі атап өтілді. Мемлекеттік қаржылық бақылауды реформалау кезеңінде Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің құзыреті, өкілеттігі мен ауқымы кеңейуде. Мемлекеттік органдар қызметінің тиімділігін арттыру және мемлекеттік аудитті жүргізу үшін әдістемелік базаны құру, бақылау және сараптамалық-талдау жұмыстарының заманауи нысандарын, әдістерін енгізу, интеграцияланған ақпараттық жүйелерді құру қажет.

Кілт сөздер: салық және кедендік әкімшілендіру, ЭЫДҰ елдері, салық және кеден органдары, әкімшілік шығындар, салық, Салық кодексі, салық органдары, салық төлеушілер, салықтық қатынастар, әкімшілік

Ключевые слова: налоговое и таможенное администрирование, страны ОЭСР, налоговые и таможенные органы, административные расходы, налоги, Налоговый кодекс, налоговые органы, налогоплательщики, налоговые отношения, администрирование.

Keywords: tax and customs administration, OECD countries, tax and customs bodies, administrative expenses, taxes, Tax Code, tax authorities, taxpayers, tax relations, administration.

JEL classification: E6, E62

Кіріспе. Елбасының Жолдауында Қ.-Ж.Қ. Тоқаев Қазақстан халқына «Қазақстан жаңа нақты ахуалда: әрекет ету уақыты 2020» жолдауында ұлттық табысты әділ қайта бөлудің, сол арқылы еліміздің барлық азаматтарына түсінікті салық саясатын әзірлеудің қажеттілігі мен маңыздылығын атап өтті. Сонымен бірге салықтық әкімшілендіру күрделі және айқын мәжбүрлеу сипатына ие. Жолдауда экономиканы

эртираптандыру мен бюджетті толықтырудың қосымша тұтқасы ретінде салық ставкаларын саралау қажеттігі де айтылды. Қазақстанға шетелдік инвестициялардың келуін және пайданы қайта инвестициялауды барынша ынталандыру мақсатында халықаралық салық салу нормаларына ерекше назар аудару қажет. Сонымен қатар, сарапшылардың бағалауынша, елдің жалпы ішкі өнімінің үштен біріне жуығы көлеңкеде

түр – бұл бюджет кірістерін арттырудың үлкен әлеуеті. Салық және кеден саласын цифрландыру «көлеңкелі экономикамен» оның барлық көріністерімен күресте елеулі көмек көрсетеді. Бюджеттік жоспарлаудың жаңа жүйесі ұлттық басымдықтарды қамтамасыз етуге және ұлттық жоспарлау жүйесінің бағынышты бөлігіне айналуға тиіс. Біз ұлттық табысты әділетті қайта бөлудің маңыздылығы туралы айтып отырғандықтан, біз еліміздің барлық азаматтарына түсінікті бір салық саясатын әзірлеуіміз керек. Бүгінде салықтар мен алымдардың 40-қа жуық түрі бар. Оны басқару ісі тым күрделі және негізінен мәжбүрлік сипатқа ие болып отыр. Үкіметке «Атамекен» ұлттық кәсіпкерлер палатасымен бірлесіп және депутаттық корпусы тарта отырып, Салық кодексін және заңға сәйкес актілерді егжей-тегжейлі қайта қарауды тапсырамын. Мақсатымыз – салықтық міндеттемелерді орындауды барынша жеңілдету және салықтар мен өзге де төлемдердің санын азайту. Бюджетті әртараптандыру мен толықтырудың қосымша тетігі ретінде салықтық мөлшерлемелерді жіктеу жөнінде де ойлану керек. Біз өз мақаламызда салықтық және кедендік әкімшілендірудің тиімділігін тексеру мәселесін, сондай-ақ Қазақстан Республикасындағы салықтық және кедендік әкімшілендіру мәселелерін қарастырамыз. Осы мақсаттарға жету үшін біз салық және кедендік әкімшілендіру түсінігін, сондай-ақ олардың тиімділігін бағалау тақырыбын қамтуымыз керек. Тағы бір шешілетін мәселе – Қазақстан Республикасындағы салықтық және кедендік әкімшілендіру мәселесі.

Әдебиеттік шолу. «Салықтық әкімшілендіру» ұғымы қазақстандық салық салу жүйесі үшін салыстырмалы түрде жаңа. Авторлар арасында «салықтық әкімшілігінің» не екендігі туралы ортақ пікір жоқ.

Қазақстан Республикасының Салық кодексіне сәйкес салықтық әкімшілендіру «салық органдарының салықтық бақылауды жүзеге асыруынан, мерзімінде орындалмаған берешегі, оның ішінде Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес салық төлеушілерге (салық агенттеріне) және өзге де уәкілетті мемлекеттік органдарға мемлекеттік қызметтерді көрсету» және салықтық міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ету әдістерін және салық салуды мәжбүрлеу шараларын қолдануынан тұрады[1].

Р. Жаркинбаев салықтық әкімшілендіру салық органдарының салықтық бақылауды жүзеге асыруында, мерзімінде орындалмаған салықтық міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ету әдістерін қолдануында және салық берешегін өндіріп алу шараларын қолдануда, оның ішінде Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес салық төлеушілерге (салық агенттеріне) және өзге де уәкілетті мемлекеттік органдарға мемлекеттік қызмет көрсету болып табылады[2].

М.Ю.Орлов «салықтық әкімшілендіру» түсінігіне салықтар мен алымдарды белгілеу және енгізу жөніндегі қатынастарды және салықтар мен алымдарды алу процесінде туындайтын қатынастарды жатқызуға болмайтынын атап көрсетеді, өйткені әкімшілік өкілеттіктердің болуымен емес, егеменді қоғамдық субъекті – мемлекеттің құқықтарының болуымен байланысты бұл қатынастар жүзеге асады[3].

«Әкімшілік» сөзі латынның administration – басшылық, басқару сөзінен шыққан. Осылайша, әкімшілік басқару мектебінің көрнекті өкілі Анри Файоль басқару - бұл болжау, ұйымдастыру, басқару, бағыттау және бақылау дегенді білдіреді [4].

А.Жамаловтың пікірінше, салықтық әкімшілендіру нарықтық экономика жағдайында салық органдарының қызметін үйлестіретін салықтық қатынастардың дамып келе жатқан жүйесі болуы керек. Бұл жағдайда салықтық қатынастар материалдық және ұйымдастырушылық сипатта болуы мүмкін. Салық кодексіндегі сияқты ұйымдық қатынастар салық органдары жүйесінің қалыптасуы мен қызмет етуі, мемлекеттің салық қызметінің тәртібін белгілеу және қолдану барысында туындайды. Материалдық салықтық қатынастар салық төлеуші салық міндеттемесін орындаған кезде пайда болады[5].

Салық әкімшілігінің негізгі элементтері: салық органдарының құрылымы мен иерархиясы; салық органдарының құқықтары мен міндеттері; салық есептілігін жинау, өңдеу және тексеру тәртібін; салық жеңілдіктерін беру және салықтық санкцияларды қолдану; салық статистикасын жүргізу және қорытындылау; басқа елдермен салықтық қатынастарды реттеу болып табылады.

Осы анықтамаға сүйене отырып, «салықтық әкімшілендіру» кем дегенде екі аспектіні қамтуы мүмкін деген қорытындыға келуге болады. Біріншіден, бұл басқару органдарының

жүйесі, оның ішінде салық органы (Мемлекеттік кірістер комитеті) кіреді. Олардың міндеттеріне келесі жоспарлы кезеңге қабылданған салық саясатын процедуралық қамтамасыз ету кіреді. Сонымен қатар, олар бюджеттің атқарылуы туралы есептерді жасап, оларға жан-жақты талдау жүргізуі тиіс.

А. Нурумов пен Р. Берстембаеваның пікірінше, Қазақстанда жалпы және жекелеген салық түрлері бойынша салықтық әкімшілендіру тиімділігінің, салық жеңілдіктерінің нысандары мен түрлерінің, преференциялардың, сондай-ақ салық салуға қатысты анықтамалық нормалардың санының төмендеуі байқалады. Үкіметтің шешімдері ұлғаюда, бұл салық механизмі мен салықтық бақылау процедуралары мен әкімшілендіруді қиындатады[6].

«Кедендік әкімшілендіруге» қатысты Қазақстан Республикасының Кеден кодексінде ешқандай тұжырым қарастырылмаған. А. Зайцеваның пікірінше, кедендік әкімшілендіру деп кеден ісі саласындағы уәкілетті субъектілердің республиканың және Кеден одағының кеден заңнамасында белгіленген мақсаттар мен міндеттерді іске асыруға бағытталған, тиімді және жоғары деңгейде қамтамасыз етуге және кеден одағының кедендік шекарасы арқылы тауарларды сапалы трансшекаралық өткізуге бағытталған қызметі түсініледі[7]. Қазақстанда қазіргі кезде кеден органы Мемлекеттік кірістер департаменті болып табылады.

Дүниежүзілік банк заманауи кедендік әкімшілендіруді кірістерді жинау, сауданы жеңілдету және ұлттық шекараны қорғау сияқты бірқатар міндеттерді орындау ретінде анықтайды. [8]

Жоржонның айтуы бойынша А.М. кеден әкімшілігі сауда саясатын реформалауға тікелей қатысады.[9]

Патрисо Кастро қазіргі кеден әкімшілігіне оның қызметкерлерін тағайындауды және салық органдарының әртүрлі деңгейлері арасындағы жауапкершілікті теңестіретін ұйымдық құрылым қажет деп анықтайды.[10]

Сыртқы мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылаудың процедуралық стандартына сәйкес салықтық және кедендік әкімшілендіру – салықтық және кедендік реформаларды бастау кезеңінен оларды іс жүзінде жүзеге асыру кезеңіне дейін мемлекеттік салық және кеден саясатын зерделеуді, тиісті тікелей және түпкілікті нәтижелерге қол жеткізу және (немесе) түсінуді қамтиды. [11]

Негізгі бөлім. Салықтар мен кедендік төлемдер бойынша жеңілдіктер мен преференциялар беру тетігі қосылған құн өнімдерін өндіруші шаруашылық жүргізуші субъектілерді қолдауға бағытталмағандығы анық. Салық және кедендік жеңілдіктердің тиімділігін бағалау әдістемесін Үкімет әзірлемеген болып табылады.

Салықтық реформаларды интеграциялық үдерістерді дамыту бөлігінде жүзеге асыру салық салуды үйлестірудің жеткіліксіз деңгейімен, Кеден одағына мүше елдерде ҚҚС ставкаларының кең таралуымен сипатталады. Тауарларды кедендік рәсімдеу кезінде кедендік әкімшілендірудің тиімділігіне кедергі келтіретін көп мөлшердегі құжаттар қажет. 2012 жылы 90-нан астам кедендік төлемдер импорттық баждар, бөлінген кедендік әкелу баждары және шикі мұнайға экспорттық баждар болды.

Салық және кедендік әкімшілендіру тиімділігін арттыру бойынша факторлары: салық төлеуге міндетті жеке тұлғалардың салық төлеуін жеңілдету; заңдалықты қамтамасыз ету және салық төлеуден жалтаруды азайту; салық қызметкерлерін адал ұстау және салық жүйесінің заңдылығын нығайту үшін басқаруды жақсарту негізгі факторлары болып табылады.

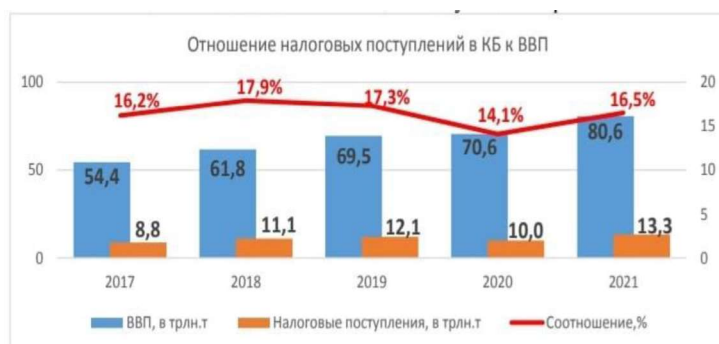
Қазақстан Республикасы салық заңнамасында жиі өзгерістерге ұшырайды. Кең ауқымды реформалар жүзеге асырылып отырды. Салық кодексі қабылданып, 2017 жылы жаңа салық кодексі әзірленуде. Салық әкімшілігін жеңілдету және жетілдіру бойынша өзгерістер енгізілуде. Салық әкімшілігі мемлекет, халық және бизнестің өзара әрекеттесуінің әлеуметтік саласы болып табылады. Кез келген кемшіліктер мен кемшіліктер салық түсімдерінің айтарлықтай төмендеуіне, салық міндеттемелерінің орындалмау ықтималдығын арттыруға, сондай-ақ елдің экономикалық жағдайының нашарлауына әкелуі мүмкін.

Есеп комитетінің қорытындысы бойынша 2022 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстанда 1 741 813 заңды тұлға мен жеке кәсіпкер тіркелген. Өткен жылмен салыстырғанда 4,8%-ға өсу байқалады (2020 жылы – 1 661 469 заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлер). 104 633 кәсіпкерлік субъектісі ҚҚС төлеушілер болып табылады, бұл өткен жылмен салыстырғанда 4,6%-ға көп (2020 жылы – 100 044). Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2020 жылғы 28 желтоқсандағы № 1241 бұйрығымен бекітілген Ірі салық төлеушілер мониторингіне

Қаржы және есеп / Финансы и учет

жататын салық төлеушілер тізбесіне 343 кәсіпкерлік субъектілері енгізілген. соңғы 5 жылдағы ЖІӨ-ге қатынасы төмендегідей.

Соңғы 5 жылдағы ЖІӨ-ге қатысты шоғырландырылған бюджетке салық түсімдерінің динамикасы төмендегі 1-кестеде көрсетілген

1-сурет. Шоғырландырылған Бюджетке салық түсімдерінің ЖІӨ-ге қатынасы

Соңғы 5 жылдағы ЖІӨ тұрақты өсімі аясында 2020 жылғы «пандемия» жылы салық түсімдерінің азаюы байқалды. Сәйкесінше, олардың жалпы ішкі өнімдегі үлесінің төмендеуі байқалды. 2021 жылы жағдай жақсарып, 2017 жылдың мәндеріне жетеді деп болжанған.

Ұлттық қорға 2021 жылға салық түсімдері 2020 жылмен салыстырғанда 86,0%-ға немесе 1204,2 млрд теңгеге өсуді қамтамасыз ете отырып, 2 605,1 млрд теңгені құрады.

Шоғырландырылған бюджетке салық берешегі 01.01.22 814,9 млрд.теңгені құрады, ол жиынтық бюджетке түсетін түсімдерге қатысты 6,2% құрады. 2020 жылы бұл көрсеткіш 2,7%-ды құрады.

Мемлекеттік кірістер комитетінің мәліметінше, 2021 жылы салық және кедендік әкімшілендіру есебінен республикалық бюджетке 683,6 млрд теңге сомасында қосымша кірістер қарастырылған, оның ішінде:

1-кесте. Мемлекеттік кірістер комитетінің мәліметінше, 2021 жылы салық және кедендік әкімшілендіру есебінен республикалық бюджетке 683,6 млрд теңге сомасында қосымша кірістер

№ п/п	есебінен қосымша резервтерді қамтамасыз ету	01.01.2022 ж Фактісі мың теңге
1	«СУР» АЖ көмегімен басқару	104 586 156
2	ЭСФ ақпаратын пайдаланып басқару	75 131 216
3	онлайн-кассалық машина ақпаратын басқару	11 562 965
4	резидент еместерді басқару	9 501 120
5	таңбаланған тауар айналымын басқару	513 198
6	ҚҚС қайтаруды және ҚҚС асып кетуін басқару	10 383 981
7	снижения задолженности	18 085 110
8	мониторингке жататын салық төлеушілерді басқару	32 153 408
9	жер қойнауын пайдаланушыларды басқару	226 051 356
10	салықтық аудиттің тиімділігін арттыру	37 112 142
11	камералық басқарудың тиімділігін арттыру	90 807 513
12	ЕАЭО шеңберінде жанама салықтарды әкімшілендіру	9 011 489
13	өндірістік емес төлемдерді басқару	1 217 816
14	акциздік әкімшілендіру	6 701 987
15	кедендік әкімшілендіру	50 776 301
	Барлығы	683 617 204

Есеп комитетінің Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсынысы:

1) Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің құзыретінен оңалту және банкроттық рәсімдерін мемлекеттік реттеу функциясын бөлу;

2) экономиканы жақсарту бойынша уақтылы шешімдер қабылдау мақсатында кәсіпкерлік субъектілерінің, оның ішінде мемлекеттік қолдау шараларын алған субъектілердің төлем қабілеттілігіне мониторинг жүргізу жүйесін әзірлеу;

3) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2020 жылғы 2 шілдедегі Заңын іске асыру мақсатында қабылдануы қажет нормативтік құқықтық актілер тізбесінің 6-тармағын орындау; Ойын бизнесі», Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2020 жылғы 27 қарашадағы № 149-ө өкімімен бекітілген «Бәс тігулер» (оның ішінде электрондық) бойынша қабылданған ставкалар туралы ақпаратты қабылдау, есепке алу және сақтау қағидаларын бекіту туралы) бәс тігудің әрбір қатысушысы үшін ұтыс тігудің нәтиже нұсқаларына, олар бойынша ұтыстар мен төлемдерге, сондай-ақ оны басқа тұлғаларға аударуға коэффициенттер;

4) «Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне аукцион жеңімпазының жер қойнауын пайдалану құқығын беру жөніндегі міндеттемелерін орындауын қамтамасыз етуге бағытталған ережелерді енгізу бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізу;

5) «Оңалту және банкроттық туралы заңнаманы қолдану тәжірибесі туралы» Жоғарғы Соттың 2015 жылғы 2 қазандағы № 5 нормативтік қаулысын Қазақстан Республикасы Заңының қолданыстағы редакциясымен үндестіру бөлігінде жаңартуға бастамашылық ету. Қазақстан «Оңалту және банкроттық туралы»;

6) Салық кодексіне мынадай мазмұндағы өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы;

- салық заңнамасының орындалуы туралы хабарламаларды, әлеуметтік төлемдерді есептеу, ұстау және аудару жөніндегі міндеттемелерді қайтарып алу немесе жою тәртібін айқындау;

- көлденең мониторинг бойынша пилоттық жобаға қатысушыларды ірі салық төлеушілер мониторингінен шығару;

7) «Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметі туралы» Заңына тәртіптік жауапкершілік туралы мәселе бойынша шешім қабылдауға әсер ететін апелляциялық комиссия шешімі шыққанға дейінгі мерзімге тәртіптік жаза қолдану мерзімін тоқтата тұру бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізу [12]

Қорытынды. Қорытындылай келе, салық және кедендік әкімшілендіру мемлекеттік басқарудың маңызды тұтқаларының бірі болып табылады, сонымен қатар республиканың тұрақты экономикалық дамуын қамтамасыз етеді деп айта аламыз. Осыған сүйене отырып, салықтық әкімшілендірудің сапасына салықтардың жиналуы мен экономикалық жүйенің жұмыс істеуі ғана емес, сонымен қатар республиканың тұрақты экономикалық дамуы да байланысты деген қорытынды жасауға болады.

Осыған сүйене отырып, салықтық әкімшілендірудің сапасына тек салықтардың жиналуы мен экономикалық жүйенің жұмыс істеуі ғана емес, сонымен қатар республиканың тұрақты экономикалық дамуы да байланысты деген қорытынды жасауға болады.

Тиімділік аудиті – шетелде кең таралған және біздің елімізде дамып келе жатқан аудиторлық қызметтің түрі, ол мемлекеттік және жеке сектордағы қаржылық-экономикалық процестердің, басқару процестерінің және сервистік бағдарламалардың тиімділігі, нәтижелілігі және тиімділігі туралы аудиторлық пікір білдіруге бағытталған. Отандық әдебиеттегі алғашқы еңбектердің бірінде тиімділік аудиті тексерілетін мемлекеттік орган қызметінің тиімділігі, нәтижелілігі және нәтижелілігі туралы объективті мәліметтерді алу және өзара тексерудің жүйелі, мақсатты және ұйымдастырылған процесі ретінде анықталады.

Сыртқы мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылаудың процедуралық стандартына сәйкес салықтық және кедендік әкімшілендіру – салықтық және кедендік реформаларды бастау кезеңінен оларды іс жүзінде жүзеге асыру кезеңіне дейін мемлекеттік салық және кеден саясатын зерделеуді, тиісті тікелей және түпкілікті нәтижелерге қол жеткізу және (немесе) түсінуді қамтиды. [13]

Салықтық және кедендік әкімшілендірудің тиімділік аудиті мемлекеттік салық және кеден

саясатының тиімділігі мен Қазақстан Республикасының Мемлекеттік кірістер комитеті жү-

мысының тиімділігі туралы аудиторлық пікір білдіруге бағытталған деп қорытындылауға болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасының «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Кодексі (Салық кодексі)». – 2017. – https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30366217&doc_id2=30366217#pos=919;-8&pos2=19473;0

2. Закон.кз интернет-ресурс. – 2019. – https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30436921

3. Орлов М.Ю. Совершенствование налогового администрирования // Вестник науки и образования. Серия «Проблемы науки». – Москва, 2016. – №2 (14). – С. 12-13.

4. Файоль А. Общее и промышленное управление // Управление - это наука и искусство.(1992). – С. 12.

5. Жамалов А., «Налоговое администрирование. Трансфертное ценообразование». – 2010. – <http://docplayer.ru/28618781-Amanzhan-zhamalov-nalogovoe-administrirovanie-transfertnoe-cenoobrazovanie.html>

6. Нурумов А.А. и Берстембаева Р., «Проблемы совершенствования налогового администрирования в Казахстане». – 2018. – <http://group-global.org/ru/publication/48620-problemy-sovershenstvovaniya-nalogovogo-administrirvaniya-v-kazahstane>

7. Зайцева А. «Таможенное администрирование: особенности национального законодательства государств-членов Таможенного союза». – 2011. – http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011/Economics/2_93685.doc.htm

8. Part I confronting corruption in sectors and functions chapter 4 customs administration . – 2020. – <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/735411611672776353-0090022021/original/CustomsAdministration.pdf>

9. International Monetary Fund. Trade Policy and Customs Administration Chapter 2. – 2011. – <https://www.elibrary.imf.org/view/books/058/01185-9781589062115-en/ch02.xml>

10. International Monetary Fund. The Organization of Customs Administration Chapter 10. – 2011. – <https://www.elibrary.imf.org/view/books/058/01185-9781589062115-en/ch10.xml>

11. Процедурный стандарт внешнего государственного аудита и финансового контроля. – 2016. – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013647>

12. 2020 жылғы Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің аудиторлық есебі. – <https://www.gov.kz/memleket/entities/esep?lang=kk>

13. Процедурный стандарт внешнего государственного аудита и финансового контроля. – 2016. – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013647>

REFERENCES

1. Qazaqstan Respublikasynyñ «Salyq jäne büdjetke tölenetin basqa da mindetti tölemder turaly» Kodeksı (Salyq kodeksı)». – 2017. – https://online.zakon.kz/Dosument/?dos_id=30366217&dos_id2=30366217#pos=919;-8&pos2=19473;0 [in Kazakh].

2. Zakon.kz internet-resurs. – 2019. – https://online.zakon.kz/Dosument/?dos_id=30436921 [in Russian].

3. Oplov M.İu. Sovepşenstvovanie nalogovogo administpipovania // Vestnik nauki i obrazovania. Seria «Problemy nauki». – Moskva, 2016. – №2 (14). – S. 12-13. [in Russian].

4. Faiöl A. Obşee i ppromyšlennoe uppvavlenie // Uppavlenie - eto nauka i iskustvo. – 1992. – S. 12. [in Russian].

5. Jamalov A., «Nalogovoe administrirovanie. Transfertnoe senoobrazovanie». – 2010. – <http://dosplayer.ru/28618781-Amanzhan-zhamalov-nalogovoe-administrirovanie-transfertnoe-senoobrazovanie.html> [in Russian].

6. Nurumov A.A. I Berstembaeava R., «Problemy sovershenstvovania nalogovogo administrirovania v Kazahstane». – <http://group-global.org/ru/publisation/48620-problemy-sovershenstvovaniya-nalogovogo-administrirvaniya-v-kazahstane> [in Russian].

7. Zaiseva A. «Tamojennoe administrirovanie: osobenosti nasionälnoego zakonodatelstva gosudarstvchlenov Tamojennoego soiuz»a». – 2011. – http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011/Esonomiss/2_93685.dos.htm [in Russian].

8. Part I confronting corruption in sectors and functions chapter 4 customs administration. – 2020. – <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/735411611672776353-0090022021/original/CustomsAdministration.pdf>

9. International Monetary Fund. Trade Policy and Customs Administration Chapter 2. – 2011. – <https://www.elibrary.imf.org/view/books/058/01185-9781589062115-en/ch02.xml>
10. International Monetary Fund. The Organization of Customs Administration Chapter 10. – 2011. – <https://www.elibrary.imf.org/view/books/058/01185-9781589062115-en/ch10.xml>
11. Prosedurnyi standart vneşnego gosudarstvennogo audita i finansovogo kontrolä. – 2016. – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013647> [in Russian].
12. 2020 жылғы Respublikalyq büdjettiñ atqaryluyn baqylau jönindegi esep komitetiniñ auditorlyq esebі. – <https://www.gov.kz/memleket/entities/esep?lang=kk> [in Kazakh].
13. Prosedurnyi standart vneşnego gosudarstvennogo audita i finansovogo kontrolä. – <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1600013647> [in Russian].

О.М. Несіпбай, М.А. Серикова, Н.Н. Башкирова, А.Е. Айтхожина

**СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ АУДИТА ЭФФЕКТИВНОСТИ
НАЛОГОВОГО И ТАМОЖЕННОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ**

Аннотация

В Послании Президента К.-Ж.К. В своем Послании к казахстанцам «Казахстан в новых реалиях: время действовать 2020» Токаев подчеркнул необходимость и важность справедливого перераспределения национального дохода, тем самым разрабатывая налоговую политику, понятную всем гражданам страны. В данной научной статье рассматриваются вопросы аудита эффективности в контексте внедрения государственного аудита в Республике Казахстан. Целью данной публикации является выявление проблем в организации проверок эффективности в налоговой службе. Авторы использовали аналитические методы по теме исследования, рассмотрели источники. В статье рассматриваются вопросы проверки эффективности налогового и таможенного администрирования, а также вопросы налогового и таможенного администрирования в Республике Казахстан в целом. Для достижения этих целей были раскрыты понятия и вопросы проверки эффективности налогового и таможенного администрирования Республики Казахстан. Проведен анализ исполнения республиканского бюджета, в результате чего отмечена необходимость совершенствования налогового администрирования. В ходе реформы государственного финансового контроля расширяются компетенция, полномочия и сфера компетенции Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета. Необходимо создание методологической базы повышения эффективности деятельности государственных органов и государственного аудита, внедрение современных форм и методов контрольно-аналитической работы, создание интегрированных информационных систем.

O. Nessipbay, M. Serikova, N. Bashkirova, A. Aitkhozhina

**THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF THE PERFORMANCE AUDIT
OF TAX AND CUSTOMS ADMINISTRATION**

Annotation

In the Address of the President K.-Zh.K. In his message to the people of Kazakhstan «Kazakhstan in the new realities: time to act 2020» Tokayev stressed the need and importance of a fair redistribution of national income, thereby developing a tax policy that is understandable to all citizens of the country. This scientific article considers the issues of performance audit in the context of the introduction of public audit in the Republic of Kazakhstan. The purpose of this publication is to identify problems in the organization of performance audits in tax administration. The authors used analytical methods on the topic of the study, considered the sources. The article deals with the issues of checking the effectiveness of tax and customs administration, as well as issues of tax and customs administration in the Republic of Kazakhstan in general. To achieve these goals, the concepts and issues of testing the effectiveness of tax and customs administration of the Republic of Kazakhstan were revealed. The analysis of the execution of the republican budget was analyzed, as a result of which the need to improve tax administration was noted. During the reform of public financial control, the competence, powers and scope of the Accounts Committee for Control over the Execution of the Republican Budget are expanding. It is necessary to create a methodological framework for improving the efficiency of government agencies and public audit, the introduction of modern forms and methods of control and analytical work, the creation of integrated information systems.

